

Handläggare
Solveig Nilsson
Telefon: 08-508 04 052

Till
Hässelby-Vällingby
stadsdelsnämnd
2018-10-18

Remiss om Rekommendation för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi

Remiss från miljö- och hälsoskyddsnämnden, dnr 2018-1511.

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen från miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Denise Melin
stadsdelsdirektör

Marie Janemar
stabschef

Sammanfattning

Kommunfullmäktige har i budget för 2018 givit miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att identifiera källor till mikroplaster i stadens vattenmiljöer samt att i samråd med berörda nämnder och styrelser ta fram en handlingsplan för att begränsa utsläpp av mikroplaster.

Förvaltningen välkomnar den föreslagna rekommendationen för stadens användning av syntetiska material som markbeläggning vid idrotts- och lektytor samt skol- och förskolegårdar. Vidare anser förvaltningen att det är viktigt att ställa krav på tillverkare och leverantörer av varor, produkter och bygg- och anläggningsmaterial. Om det ska vara möjligt att vid projektering välja ett optimalt material för markbeläggning måste också leverantörerna tillhandahålla säkerhetsdatablad med fördjupad information om produkter med farliga egenskaper. Det är vidare angeläget att i dialog med tillverkare och leverantörer påskynda utvecklingen av nya material och alternativa lösningar med syfte att skapa tillgänglighet och samtidigt undvika hälso- och miljöpåverkan från olika material.

Bakgrund

Kommunfullmäktige har i budget för 2018 givit miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att identifiera källor till mikroplaster i stadens vattenmiljöer samt att i samråd med berörda nämnder och styrelser ta fram en handlingsplan för att begränsa utsläpp av mikroplaster.

Sammanfattning av remissen

I Stockholms stads kemikalieplan 2014-2019 beskrivs visionen om ett "Giftfritt Stockholm 2030" samt vilka åtgärder som ska genomföras för att på sikt nå visionen. Åtgärderna handlar främst om att fasa ut och undvika farliga ämnen i kemiska produkter, varor och bygg- och anläggningsmaterial som staden använder samt verka för att andra aktörer ska arbeta i samma riktning. Kemikalieplanen har ett genomgående fokus på att minska barns exponering.

Idag ersätts grus- och gräsytor i allt större omfattning av konstgräs och platsgjutet gummi. Konstgräs används både på fotbollsplaner för tävlingsspel och på mindre bollplaner/multisportytor. Det används också på lekplatser och små ytor som är avsedda för lek. Konstgräs ökar nyttjandegraden och attraktiviteten i stadens parker och bollplaner och främjar möjligheten till spontanidrott för barn och ungdomar. Olika typer av platsgjutet gummi används som markbeläggning i lekmiljöer vid exempelvis lekplatser samt skol- och förskolegårdar. Gummibeläggning används för att öka tillgängligheten och minska risken för fallskador.

Miljöförvaltningen har inom ramen för arbetet med att ta fram en handlingsplan, utarbetat en rekommendation för användningen av konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi.

Rekommendationen riktar sig till såväl stadens egna upphandlade entreprenader som för markupplåtelse. Rekommendationen omfattar anläggning av fotbollsplaner, mindre konstgräsplaner och lekytor med gummigranulat eller platsgjutet gummi, samt skötsel av befintliga sådana ytor. En önskvärd utveckling på lång sikt är en övergång till nya material och lösningar. Staden testar kontinuerligt nya material för att se om de uppfyller alla funktionskrav. På kort sikt gäller dock att välja bästa befintliga alternativ, att ställa kemikaliekraV vid upphandling på det material som används samt att åtgärda spridningen av mikroplaster och kemikalier så nära källan som möjligt för att undvika spridning till marina miljöer.

Barns beteende och fysiologi gör att de riskerar att utsättas för mer kemiska ämnen i förhållande till sin kroppsvikt jämfört med vuxna (Chisato Mori ET, 2008). Barn äter, dricker och andas mer än vuxna

i förhållande till sin kroppsvikt. På så sätt kan de få i sig mer främmande ämnen än vuxna. Barn kan också vara extra känsliga för vissa kemikaliers hälsofarliga effekter. Detta gäller särskilt barnens organsystem, som fortsätter att utvecklas efter födseln. Till exempel utvecklas hjärnan, hormonsystemet och immunförsvaret fram till vuxen ålder och kan under vissa utvecklingsfaser vara extra sårbara för kemikalieexponering.

Rekommendationens åtgärder och krav i sammanfattning:

1. Undvik.

Undvik i möjligaste mån konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi, genom att försöka hitta ersättningsprodukter och minimera ytorna med markbeläggning av konstgräs och gummimaterial.

2. Ställ krav på material.

Om konstgräs eller platsgjutet gummi ändå används ska materialkrav ställas:

- Undvik om möjligt gummigranulat som fyllnadsmaterial, det gäller även termoplast.
- Använd inte återvunnet gummi (SBR) som fyllnadsmaterial till konstgräsplaner eller i ytliga material till markbeläggningar.
- Ställ specifika kemikaliekrav på de gummimaterial som används i såväl baslager, ytlager som fyllnadsmaterial.
- Ställ generella kemikaliekrav på övrigt bygg- och anläggningsmaterial enligt miljöprogrammet och kemikalieplanen: Byggvarubedömningen ska användas i stadens egna projekt, alternativt motsvarande system vid markupplåtelse.
- Ställ krav på projektets kompetens, rutiner, avvikelshantering och dokumentation, genom till exempel miljöcertifiering.

3. Följ upp.

Följ upp entreprenörerna noga så att kraven efterlevs.

4. Utforma för att undvika spridning.

Vid nyanläggning och omläggning bör ytor med konstgräsplaner och platsgjutet gummi utformas så att inte mikroplaster sprids med dagvattnet eller till omgivningen.

5. Skötsel för att undvika spridning.

Se till att skötsel och användning minimerar spridning av mikroplaster till dagvattennätet och omgivningen. Utarbeta en skötsel- och underhållsplan som inkluderar granulathantering.

Använd loggbok för mängden granulat som läggs på, som skickas som avfall respektive återanvänds. Se över snöhantering och andra åtgärder som exempelvis filter i golv- och dagvattenbrunnar och borststationer för skor för att minska spridning av granulat. Informera om hur de som använder anläggningen kan bidra till att minimera mikroplastspridning via kläder och skor.

Ärendets beredning

Detta ärende har utarbetats inom avdelningen för strategi och internservice.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen välkomnar den föreslagna rekommendationen för stadens användning av syntetiska material som markbeläggning vid idrotts- och lektytor samt skol- och förskolegårdar.

Rekommendationen innehåller tydliga åtgärdsförslag om hur verksamhetsutövaren bäst kan begränsa spridning av mikroplaster från befintliga anläggningar. Remissens bilagor är i första hand en kunskapssammanställning om nuläget och visar att mycket arbete återstår med att utreda eventuella miljö- och hälsorisker från olika syntetmaterial

Ett av Stockholm stads idrottspolitiska mål är att fler barn och ungdomar ska vara fysiskt aktiva. Tillgänglighet och säkerhet på stadens lek- och fotbollsplaner omfattas av lagkrav samt stadens styrdokument och riktlinjer. De syntetiska materialen på stadens lektytor och fotbollsplaner har därför ökat kraftigt under de senaste åren. Syftet är att uppfylla funktions-, säkerhets- och tillgänglighetskrav samt möjliggöra nyttjandet av lek- och fotbollsplaner året runt.

Naturvårdsverkets rapport nr 6772, redovisar att konstgräsgranulat är den näst största källan till mikroplaster i haven via dagvattnet. Förvaltningen anser därför att det är nödvändigt att fundera över vad man vill uppnå med en markbeläggning. Vilka krav som ska ställas på underlaget är beroende av vilken typ av anläggning eller utrustning som planeras. Vid ytor där tillgänglighet krävs ska material väljas som också är lämpligt ur ett hälso- och miljöperspektiv. Vid en yta som kräver exempelvis fallskydd men inte särskild tillgänglighetsanpassning bör syntetmaterial undvikas. Rapporter har visat att fallolyckor med arm- och benbrott har ökat vid klätterställningar och gungor där markbeläggningen består av exempelvis platsgjuten gummibeläggning. Detta beskrivs bland

annat i ett examensarbete vid fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap vid Sveriges Lantbruksuniversitet (Gabert. K. 2012). Vid sådan projektering bör man istället använda någon form av naturmaterial som ger mindre miljöbelastning och som innebär bättre skydd vid fallolyckor.

Lagkravet om tillgänglighet innebär också en målkonflikt med lagstiftarens krav enligt Miljöbalken. Enligt produktvalsprincipen i 2 kap. 4 § Miljöbalken framgår att alla som bedriver en verksamhet ska undvika att använda sådana kemiska produkter eller varor som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt, som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljö, om de kan ersättas med sådana produkter som kan antas vara mindre farliga.

Förvaltningen anser att det är viktigt att ställa krav på tillverkare och leverantörer av varor, produkter och bygg- och anläggningsmaterial. Om det ska vara möjligt att vid projektering välja ett optimalt material för markbeläggning måste också leverantörerna tillhandahålla säkerhetsdatablad med fördjupad information om produkter med farliga egenskaper. Det är vidare angeläget att i dialog med tillverkare och leverantörer påskynda utvecklingen av nya material och alternativa lösningar med syfte att skapa tillgänglighet och samtidigt undvika hälso- och miljöpåverkan från olika material.

Bilaga: Remiss från miljö- och hälsoskyddsnämnden, dnr 2018-1511.